

Verneområdestyret for Geiranger-Herdalen

Arkivsaksnr: 2021/4286-0

Saksbehandlar: Ingvild Hansen Nystad

Dato: 02.09.2021

Utval	Utvalssak	Møtedato
Verneområdestyret for Geiranger - Herdalen		

Oppattbygging av uthus til taubana på Ytste Smoge, Geiranger-Herdalen landskapsvernområde

Forvaltar si tilråding

Med heimel i verneforskrifta §3,1.2 a og §3,1.3 d, får Lars Kjell Smoge løyve til å gjenskape uthuset ved taubana på Ytste Smoge. Materialbruk og bygningsdetaljar skal avklarast nærare med fylkeskonservator før bygging.

Søknaden

Grunneigar Lars Kjell Smoge ønskjer å setje opp att eit uthus som høyrde til taubanefunksjonen på garden (søknad per epost 04.02.21). Historia bak huset blir skildra slik: «Taubana, sjøavegen, naustet, sjøbud osv. tilhøyrande Yste Smoge bygt i midten av 1930-åra i samband med at det vart laga ny veg til gards. Tidlegare var desse funksjonane innanfor Smogeneset.

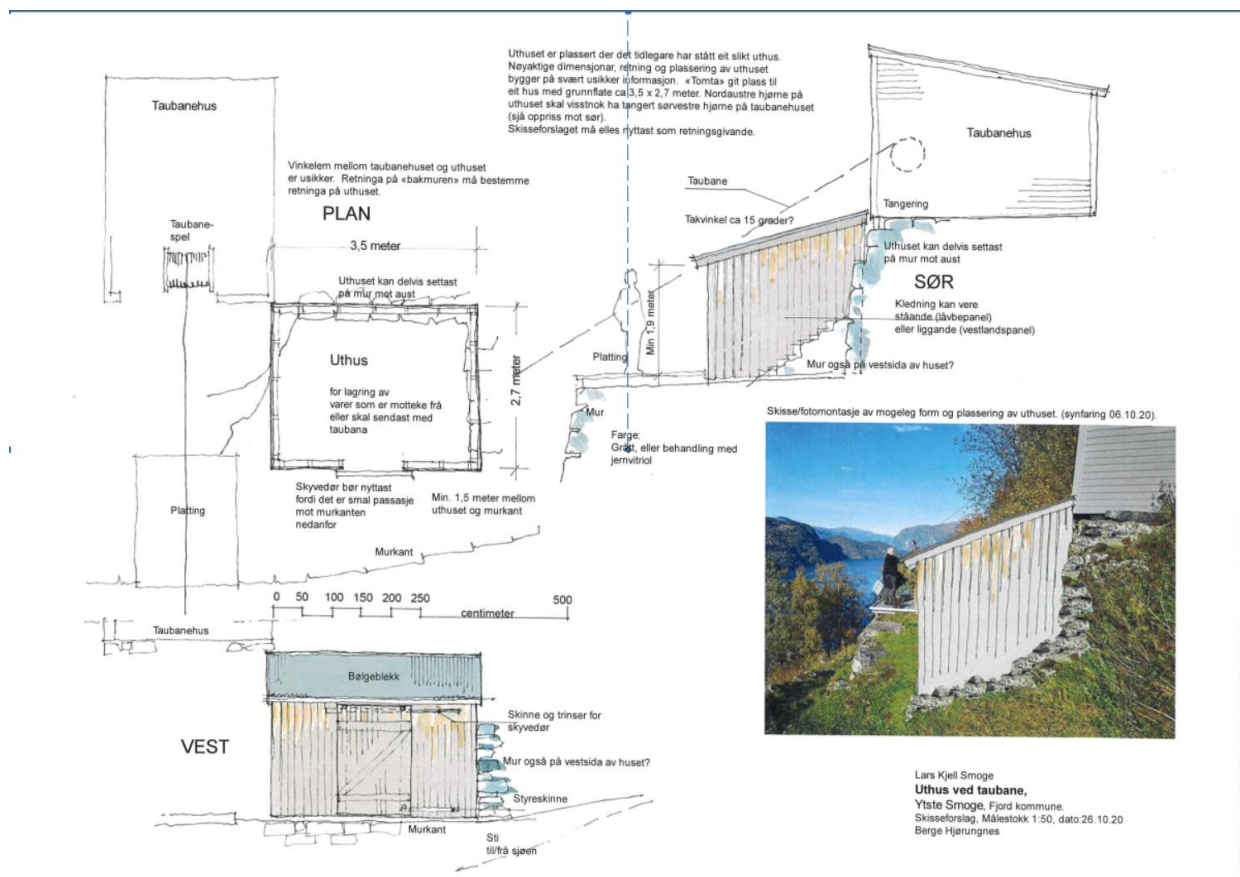
I tilknytning til taubanehuset der spel og motor står, var der eit uthus som hadde funksjon for å verne for ver og vind ting som skulle opp eller ned på taubana samt for strengen som går til «hjellane».

I slutten av 1960-åra hadde det kome ein «kverelvind» som knuste uthuset og kasta bygninga langt ned i sjøavegen; far min og eg fann bygningsdelane på veg til gards. «Kverelvinden» hadde laga seg eit spor i skogen nesten frå Smogedalen og hadde sneia hjørnet på Nystova og så teke med seg uthuset.»

Reint praktisk i høve transport opp og ned med taubana ønskjer Smoge no å setje opp att dette uthuset. Akkurat korleis huset såg ut, hugsar han ikkje heilt. Det finst eit bilete frå 1942, der ein anar konturane.

Smoge har hyra sivilarkitekt Berge Hjørungnes for å synfare tomta og lage skisseforslag til uthuset, jf vedlegg.

Her er ytre mål på huset 3,5 m x 2,7 m (9 m²). Søkjar ser for seg oppattbygging i løpet av sommaren/hausten 2021.

Skisseforslag, vedlegg til søknaden

Naturmangfoldlova og verneforskrifta

Søknaden blir vurdert etter:

- Verneforskrifta for landskapsvernområdet Geiranger-Herdalen av 08.10.2004
- Forvaltningsplanen for Vestnorsk Fjordlandskap, delområde Geirangerfjorden av 16.12.2008
- Naturmangfoldlova av 01.07.2009

Føremåla med opprettinga av Geiranger-Herdalen landskapsvernområde er å:

- ta vare på eit særprega og vakkert fjord- og fjellandskap med eit rikt og variert plante -og fugleliv
- ta vare på viktige kulturlandskap der fjordgardar, setermiljø og kulturminne utgjør ein vesentleg del av landskapet sin eigenart
- ta vare på geologiske førekomstar og landskapsformer

Vurdering av saka

Verneforskrift § 3 punkt 1.1 forbyr inngrep som mellom anna oppføring og ombygging av bygningar eller anlegg. «Reglane i pkt 1.1 er ikkje til hinder for: a) drift og skjøtsel av bygningar, anlegg og andre innretingar». (§3,1.2 a)

Paragraf 3, 1.3 d) opnar og for at forvaltningsstyremakta etter søknad kan gi løyve til «restaurering eller istandsetting av kulturminne/kulturmiljø i samsvar med forvaltningsplan». Forvaltningsplanen omtalar fjordgardar spesielt: «Fjord- og fjellhyllgardar og setrar/setermiljø er høgt prioriterte ved restaurering og istandsetting av kulturminne/kulturmiljø i Geiranger-Herdalen landskapsvernområde. Kulturminnefaglege vurderingar eller antikvariske retningslinjer skal ligge til grunn for alle tiltak. Ein skal ta utgangspunkt i lokal tradisjonell byggeskikk på staden ved utforming, farge og materialbruk.» (kap 4.4)

Forvaltningsplanen seier og at ein i kvart konkret tilfelle lyt vurdere om eit kulturminne/kulturmiljø skal sikrast, restaurerast og/eller tilretteleggast for bruk og oppleving.

Vedlikehald og skjøtsel kan skje i alle forvaltningsonene. Det vil i utgangspunktet ikkje bli gitt løyve til å oppføre nye bygningar på gamle murar/tufter.

Uthuset kan her reknast som ei innretning tilhøyrande taubanefunksjonen.

Vi snakkar såleis om restaurering av ein del av ei heilskapleg innretning, der §3,1.2 a) kan nyttast.

Det er dessutan etter forskrifta (§ 3,1.3b) høve til å søke om å føre oppatt bygningar som har gått tapt ved naturskade. Dette bygget vart øydelagt av ein kvervelvind for meir enn 50 år sidan, men prinsippet talar også for å opne for tilbakeføring.

Den omsøkte gjenskapinga byggjer her på munnleg informasjon og eventuelle spor etter tidlegare bygg tilhøyrande taubana. Dette er ein svært enkel bygning der vi kan anta både høgde, takvinkel og konstruksjon. Arbeidet tar utgangspunkt i mål på avgrensa praktisk muleg stad. Dokumentasjon på detaljar og materialbruk er likevel svakt, og prosjektet krev nær oppfølging frå fylkeskulturavdelinga undervegs.

Fylkeskulturavdelinga vurderer så langt skissa av uthuset til å stemme overeins med tilgjengeleg areal og funksjon:

«Utforming og dokumentasjon

Det går fram av teikninga frå Berge Hjørungnes at den bakre muren gir retning for bygningen og at plasseringa av det eine hjørnet inn mot hjørnet på taubanehuset er basert på opplysningar om at det visstnok har vore slik opphavleg. Det er elles ikkje haldepunkt for presise mål på bygningen, men storleiken på 3,5 x 2,7 meter i skisseforslaget er styrt av det arealet som er tilgjengelig for eit lite bygg på staden.

Det gamle fotoet synest å vise at den øvste gesimsen på lagerbygget låg om lag i høgde med nedste kanten på taubanehuset. I skisseforslaget er den nedste rafta trekt lågt ned, men høgda på 1,9 meter er sett som eit minimumsmål. Takvinkelen er om lag 15 grader. Å dømme frå fotoet kan takvinkelen ikkje ha vore slakare enn det, og høgda bør såleis heller ikkje vere høgare enn skissert viss det elles ligg til rette for å godkjenne prosjektet.»

Antikvariske retningslinjer seier og noko om funksjonen til huset, der rådgivar finn medhald for oppattbygging i dette tilfellet:

«Funksjon og heilskap

Tunet på Ytste Smoge ligg brattlendt 270 meter opp frå fjorden. Taubana var viktig for frakt opp og ned då garden var i drift, og er framleis ein viktig føresetnad for bruk og vedlikehald i tunet. Fylkeskommunen prioriterte for eit par år sidan verdsarvtilskot til istandsetting av taubanehuset. Det er eit klart behov for eit enkelt bygg i tilknytning til taubana for å kunne mellomlagre ting som skal opp og ned til sjøen, på same måte som då det var fast busetnad på garden. Lagerbygget vil såleis ha ein reell nyttefunksjon tilsvarande det som var bruken også tidlegare.»

Rådgivar hos fylkeskulturavdelinga konkluderer si vurdering slik:

«Kvar enkelt sak må vurderast på sine premissar, men det er ein fare for at godkjenning i denne saka kan skape uheldig presedens.

Med omsyn til vern av kulturmiljøet har vi likevel kome til at fylkeskommunen for sin del ser positivt på at det kan oppførast eit enkelt skur der det har stått eit lagerbygg før. Det er nytteverdien for skjøtsel og vedlikehald av bygningar i tunet og vidareføringa av ein tradisjonell funksjon som er avgjerande for haldninga vår. Det er også ein viktig faktor i vurderinga vår at dette gjeld eit lite og svært enkelt bygg slik det ganske sikkert har vore også då skuret vart bygd på 1930-talet.

Viss vernestyret finn å kunne godkjenne oppføring, er det likevel grunn til å sjå nærare på meir detaljerte løysingar i prosjektet. Fylkeskommunen ber om at vi i så fall blir halden orientert og får høve til kome med innspel til materialbruk og enkle detaljar.»

Vurdering etter prinsippa i Naturmangfoldloven §§8-12

§8 «Kunnskapsgrunnlaget»

Tiltaket oppfyller formål i forvaltningsplan og verneforskrift når det gjeld ivaretaking av kulturminne og formidlinga av dette.

Skildra tiltak er av avgrensa omfang, og vil ikkje gripe negativt inn i verken natur- eller kulturmiljøet på staden. Arbeidsleiing og fylkeskulturavdelinga sikrar kvalitet rundt handverk og utføring.

§9 «Føre-var-prinsippet»

Vi går ut frå at forarbeid, arbeid og opprydding går føre seg på skånsamt vis for natur- og kulturmiljø.

§10 «Økosystemtilnærming og samlet belastning»

Tiltaket vil samla gi positiv effekt, og er vurdert til ikkje å skape uheldig presedens i byggeaktivitet.

§11 «Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver»

Vil ikkje vere aktuelt.

§12 «miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder»

Tiltakshavar skal velje metode og ressursar som er mest muleg skånsam for natur- og kulturmiljøet på staden.

Konklusjon

Lars Kjell Smoge får løyve til å gjenskape uthuset ved taubana på Ytste Smoge. Materialbruk og bygningsdetaljar skal avklarast med fylkeskonservator før bygging.

Søknaden kom inn i god tid før planlagt byggestart. Vedtaket kjem seint på grunn av svikt i intern kommunikasjon. Vi seier oss lei for dette, og håper at kommunikasjonen med søkjar undervegs har vege opp for mangelen..